

RECENZJA

Recenzja dorobku naukowego Pani doktor Magdaleny Molendowskiej – wykonana w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, w dziedzinie nauki społeczne – w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Niniejsza recenzja została sporządzona w związku z Postanowieniem, które podjęła Rada Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych w Gdyni.

Formalna podstawa powołania do sporządzenia recenzji:

Art. 123 i 124 ustawy z dn. 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz.735 ze zm., dalej: k.p.a.), w zw. art. 221 ust.5 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz.574, ze zm.), w zw. §14 ust.1 pkt.2 Statutu Federacji Akademii Wojskowych przyjętego uchwałą nr 10/2021 Senatu AMW z dn. 22 kwietnia 2021 r. i §.7 **Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego** w Federacji Akademii Wojskowych, przyjętego uchwałą nr 19/2021 Zgromadzenia FAW z dn. 29 grudnia 2021 r.

W związku z powyższym, jako osoba powołana do sporządzenia recenzji zmierzalem do ukształtowania sobie opinii, czy badana stanowi oryginalne rozwiązanie nowego problemu naukowego, jak wysoki poziom wiedzy teoretycznej w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie reprezentuje Kandydatka i czy umiejętności Habilitantki pozwalają jej na podejmowanie działań w zakresie dalszego rozwoju, już jako samodzielny pracownik naukowy.

Podstawa recenzji:

- 1. Uchwała nr.19/2021 Zgromadzenia FAW z dnia 29 grudnia 2021 r.** – pismo Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych w Gdyni z dnia 24 czerwca 2022 r.)
- 2. Zlecena** Recenzja sporządzona jest po zbadaniu całości przekazanego podoktoratowego dorobku naukowego Kandydatki, w tym publikacji zgłoszonej jako główne osiągnięcie naukowe pt. *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa Unii Europejskiej w kontekście obecnych i przyszłych zagrożeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego, Kielce 2021, ISBN 978-83-7133-944-8 (341 stron) oraz dokumentacji w formie autoreferatu, wykazu artykułów w czasopismach, monografi, rozdziałów w monografiach, opracowań książkowych pod wspólną redakcją.

Sylwetka Habilitantki:

- studia magisterskie ukończone w 2005 r. – tytuł zawodowy magister informacji naukowej i bibliotekarstwa
- studia magisterskie ukończone w 2006 r. – tytuł zawodowy magister politologii
- praca doktorska i uzyskanie stopnia doktora 17 grudnia 2009 r.

Zatrudnienie w jednostkach naukowych

Uniwersytet im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, zatrudniona na stanowisku: adiunkt Wydział Prawa i Nauk Społecznych, Instytut Nauk o Bezpieczeństwie

Ocena dorobku naukowego:

Habilitantka wskazała w swoim dorobku naukowym po uzyskaniu stopnia doktora:

▪ 3 monografie naukowe samodzielne:

1. M. Molendowska, *Chrześcijańska demokracja w europejskim procesie integracyjnym*, Wydawnictwo Naukowe GRADO, Toruń 2011;
2. M. Molendowska, *OBWE w systemie bezpieczeństwa Europejskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego, Kielce 2017;
3. M. Molendowska, *Unia Europejska w koncepcjach Grupy Europejskiej Partii Ludowej (Chrześcijańskich Demokratów)*, Kielce 2018;
 - 9 monografi naukowych pod wspólną redakcją (załączone do dorobku naukowego),
 - 8 artykułów naukowych (załączone do dorobku naukowego),
 - 22 rozdziały w monografiach naukowych (załączone do dorobku naukowego).

Dorobek naukowy, który zgromadziła Habilitantka, jako samodzielne monografie naukowe, monografie sporządzone pod wspólną redakcją naukową, rozdziały w monografiach naukowych, jak również artykuły naukowe – całość zalicza się do dziedziny *nauk społecznych* – w zakresie dyscypliny, jaką stanowią *nauki o bezpieczeństwie (NoB)*.

Przedłożony mi do recenzji dorobek naukowy i dzieło główne, które przygotowała Pani doktor Magdalena Molendowska stanowią dorobek, który w mojej opinii należy w całości ocenić pozytywnie. Dzieło główne stanowi dowód orientacji Autorki we właściwym projektowaniu procedury badawczej, prowadzeniu naukowo-badawczej analizy, syntezy, konstruowaniu wniosków naukowych i odkrywaniu nowych kierunków i ujęć naukowo-badawczych.

Konsekwentnie gromadzony przez Habilitantkę dorobek, z którego całością się zapoznałem, to spójny, logiczny ciąg przedsięwzięć naukowych, których zwięźczenie w postaci ciągłości tematycznej i zarazem zwięźczenie nowatorskie o charakterze badawczym stanowi dzieło główne Pani doktor Magdaleny Molendowskiej.

Jak można zauważyć, już w początkach aktywności naukowej Kandydatka koncentrowała się na procesach będących trzonem bezpieczeństwa regionalnego związanych z integracją europejską, co w sposób istotny wiązało się z nową szansą bezpieczeństwa, tej miary przed jaką nigdy dotąd nie stanęła Polska i jej obywatele, ani w latach międzywojnia, ani w latach opresyjnej dominacji Rosji Sowieckiej w Europie Środkowo-Wschodniej.

Jak zauważyłem, prace naukowo-badawcze Kandydatki, uformowały się w cztery nurty, z narastającą w czasie tendencją do koncentrowania się w coraz większym stopniu na problematyce coraz ściślej zawierającej się w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie:

Ad.I. Integracja europejska i jej geneza, jako proces budowy nowego pietra kultury bezpieczeństwa tego regionu; struktura i funkcjonowanie Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem określonych decydentów, którzy mieli znaczący wpływ na decyzje podejmowane w UE.

Przykładowo były to pozycje (MM oznacza Habilitantkę) :

- MM, *Unia Europejska w koncepcjach Grupy Europejskiej Partii Ludowej („Chrześcijańskich Demokratów”)*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2018;
- MM, *Europejska Partia Ludowa jako pozarządowa organizacja w Parlamencie Europejskim*, [w:] *Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim*, „Młoda Politologia” nr 2, Kielce 2010;
- MM, *Ewolucja idei europejskiej – od Europy federacyjnej do Europy „dwóch prędkości”*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, vol. 37, 2013, s. 77–91;
- MM, *W kręgu zmiennej geometrii procesów integracji europejskiej*, [w:] „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, 2015, nr 4(51), s. 187–208;
- T. Jarocki, M. Molendowska, A. Zaremba, *Instytucje Unii Europejskiej po Traktacie z Lizbony. Ewolucja, kompetencje, działalność*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2014.

Ad.II. Bezpieczeństwo Unii Europejskiej badane z perspektywy instytucjonalnej, z podziałem na określone sfery.

Przykładowo były to pozycje:

- MM, *Prezydencja Rady Europejskiej - szansa dla Polski?*, [w:] *2011 Polska prezydencja w Unii Europejskiej*, (red.) R. Riedel, P. Klimontowski, Uniwersytet Opolski, Opole 2010;
- M. Molendowska, A. Zaremba, *Wzrost wartości demokratycznych UE na przykładzie ewolucji*

- głównych uprawnień Parlamentu Europejskiego, [w:] *Odpowiedzialności władz publicznych w państwach członkowskich w przestrzeni aksjologicznej UE*, (red.) Ł. Pikuła, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015;
- K. Kik, **M. Molendowska**, A. Zaremba, *Polityka bezpieczeństwa w programach i działaniach głównych nurtów politycznych Unii Europejskiej*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2016;
 - **MM**, *Europejska polityka bezpieczeństwa – wczoraj i dziś*, [w:] *Wyzwania, szanse i zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego RP w XXI wieku*, (red.) R. Niedźwiecki, A. Mróz-Jagiello, A. Zagórska, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2016;
 - **MM**, *Współczesne problemy bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej*, [w:] *Europejskie, krajowe oraz lokalne aspekty bezpieczeństwa*, (red.) Anna Mróz-Jagiello, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2018, s. 103–121;
 - **MM**, *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa jako przykład polityki publicznej Unii Europejskiej*, „*Studia Politicae Universitatis Silesiensis*”, t. 20, 2018;
 - **MM**, *Wzrost tendencji euroseptycznych w kontekście bezpieczeństwa jednoci europejskiej*, „*Studia Humanistyczno-Społeczne*”, t. 22, 2018.
 - **MM**, *Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jako instytucja zabezpieczająca prawa pracowników i pracodawców*, [w:] *Polityczne, ekonomiczne oraz społeczne uwarunkowania bezpieczeństwa*, (red.) T. Jarocki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2017;
 - **MM**, *Słuszność i sprawiedliwość w prawie Unii Europejskiej*, [w:] *Słuszność w prawie. Teoria i praktyka*, (red.) Ł. Pikuła, H. Kaczmarczyk, K. Sielski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017;
 - *Bezpieczeństwo społeczne – bezpieczeństwo społeczne*, (red.) **M. Molendowska**, T. Jarocki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2015;
 - *Wymiary bezpieczeństwa europejskiego*, (red.) M. Leszczyński, **M. Molendowska**, T. Pawłuszko, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2017, s. 230;
 - **MM**, *Polityka bezpieczeństwa Unii Europejskiej w obliczu współczesnego kryzysu migracyjnego*, [w:] *Polityka migracyjna w obliczu współczesnych wyzwań*, (red.) H. Chałupczak, M. Lesińska, E. Pogorzala, T. Browarek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2018, s. 103–121;
 - **MM**, *Formy i metody walki z terroryzmem w polityce bezpieczeństwa Grupy Europejskiej Partii Ludowej w Parlamencie Europejskim*, [w:] *Bezpieczeństwo Europy – bezpieczeństwo Polski: tom 4. Segmenty bezpieczeństwa w wiekach XX i XXI*, (red.) E. Maj, W. Sokół, A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejewski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, s. 137–155;
 - **MM**, *Bezpieczeństwo w sieci, wybrane problemy*, [w:] *Bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni. Wybrane zagadnienia*, (red.) **M. Molendowska**, R. Miernik, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020, s. 241–255;

- **MM**, *Sztuczna inteligencja a bezpieczeństwo człowieka*, [w:] *Human Security. Wybrane zagadnienia*, (red.) **M. Molendowska**, R. Miernik, Adam Marszałek, Toruń 2021.

Ad.III. Zarządzanie kryzysowe analizowane w perspektywie funkcjonowania Unii Europejskiej oraz krajów w niej stowarzyszonych.

Przykładowo były to pozycje:

- **M. Molendowska**, P. Górski, R. Kołodziejczyk, M. Ostrowska, *System zarządzania kryzysowego w Polsce w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej*, Adam Marszałek, Toruń 2019;
- **MM**, *Europejska infrastruktura krytyczna*, [w:] *Działania przemysłu obronnego na rzecz infrastruktury krytycznej i obronnej państwa*, (red.) P. Soroka, A. Zagórska, Elipsa, Warszawa 2021;
- **M. Molendowska**, P. Górski, P. Zalewski, M. Ostrowska, *Logistyka bezpieczeństwa. Wybrane zagadnienia*, Adam Marszałek, Toruń 2021.

Ad.IV. Wybrane organizacje międzynarodowe wspierające Unię Europejską w zakresie przeciwdziałania aktywnym i potencjalnym zagrożeniom bezpieczeństwa europejskiego.

Przykładowo były to pozycje:

- **MM**, *NATO a UE – strategiczne interesy i obszary współpracy*, [w:] *Security of the Republic of Poland in National and International Dimensions. Poland's 20 years in the NATO Security of the Future*, (red.) A. Soboń, A. Mróz-Jagiello, A. Zagórska, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2019;
- **MM**, *Przyszłość NATO w otoczeniu zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo Polski w XX i XXI wieku*, (red.) A. Zazuń, J. Zuziak, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2020, s. 201–219;
- **MM**, *OBWE w systemie bezpieczeństwa europejskiego*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2017;
- **MM**, *Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w walce z terroryzmem międzynarodowym*, [w:] *Bezpieczeństwo regionalne. Wzłowe problemy i procesy*, (red.) P. Bąjor, Księgarnia Akademicka, Kraków 2020.

Z racji wspomnianej już, godnej naukowego uznania, konsekwentnej ciągłości tematyce i mej pozytywnej oceny merytorycznej, w tym zgodności z dyscypliną *nauk o bezpieczeństwie*, całego doktoratorskiego dorobku Kandydatki, postanowiłem w głównej części recenzji skoncentrować się na pracy stanowiącej obszerne dzieło główne Kandydatki – po wcześniejszym sięgnięciu akademickich osiągnięć na niwie dydaktycznej i organizacyjnej – i krótkim omówieniu tego aspektu osiągnięć Habilitantki.

Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne Kandydatki

Osiągnięcia dydaktyczne:

- członek zespołu przygotowującego programy studiów i dokumentację (harmonogramy studiów, karty przedmiotów) dla uruchomienia nowych kierunków studiów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego Kielcach: Bezpieczeństwo narodowe (studia I stopnia), Bezpieczeństwo narodowe (studia II stopnia);
- opiekun roku studentów kierunku Politologia, lata 2010–2014;
- opiekun roku studentów kierunku Bezpieczeństwo narodowe, lata 2014–2017;
- działania promocyjne dawniejszego Wydziału Prawa, Administracji i Zarządzania (obecnie Wydział Prawa i Nauk Społecznych): wyjazdy do szkół średnich, organizacja kursu przygotowującego do matury z WOS, organizacja konkursu dla młodzieży szkół średnich m.in. „10 lat Polski w UE”;
- promotor prac dyplomowych (lic. i mgr.) – 45;
- recenzent ponad 100 prac dyplomowych;
- promotor pomocniczy doktoratu – 1;
- staż dydaktyczny: udział Erasmus+ Teaching Mobility – Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy (Słowacja); 07.11.2016 – 11.11.2016.

Osiągnięcia organizacyjne:

- od 2016 r. do chwili obecnej Kandydatka pełni funkcję prodziekana na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych UJK w Kielcach;
- przewodnicząca Wydziałowej Komisji ds. Kształcenia;
- do największych osiągnięć, które w zasadzie obejmują zarówno obszar dydaktyczny, jak również i organizacyjny zalicza się udział Habilitantki w pracach zespołu przygotowującego wnioski o możliwość uruchomienia kierunku *bezpieczeństwo narodowe* (studia I oraz studia II stopnia);
- osiem wizytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej, gdzie każda z nich w ostatecznym efekcie została zakończona oceną pozytywną – podczas weryfikacji ośmiu różnych kierunków studiów; Polska Komisja Akredytacyjna w każdym z tych przypadków w pełni pozytywnie oceniła obszar jakości kształcenia, za który odpowiadała i nadal odpowiada Kandydatka.

OPINIA: DZIEŁO GŁÓWNE

Jako główne osiągnięcie, będące zwieńczeniem dorobku naukowego po doktoracie, Kandydatka wskazała następującą monografię naukową (341 stron):

Autor: Magdalena Molendowska, Recenzent naukowy: profesor Jarosław Wolejszo.

Instytucjonalizacja bezpieczeństwa Unii Europejskiej w kontekście obecnych i przyszłych zagrożeń, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego, Kielce 2021, ISBN 978-83-7133-944-8

W monografii tej podjęto problematykę bezpieczeństwa Unii Europejskiej w kontekście potrzeb dotyczących możliwości instytucjonalnego i systemowego reagowania na pojawianie się tutaj coraz bardziej aktualnych zagrożeń, ryzyka i zagrożeń. Badania przeprowadzono z perspektywy dyscypliny nauk o bezpieczeństwie i ich instytucjonalnego kontekstu.

Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Dzieło główne Pani doktor Magdaleny Molendowskiej dotyka jakże ważnej dla nauk o bezpieczeństwie problematyki dotyczącej bezpieczeństwa człowieka w dobie nowych szans bezpieczeństwa, jego wyzwania, ryzyka i zagrożeń, jakie niesie ze sobą zjawisko globalizacji.

Wraz z globalizacją następuje wzrost siły oddziaływania na bezpieczeństwo człowieka potencjałów wielkich międzynarodowych graczy, takich jak USA, Rosja, Japonia czy Chiny, z którymi nie mogą równać się na wielu płaszczyznach, także gdy chodzi o zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, państwa na przykład takie jak Polska. Stąd też bierze się dzisiejsze znaczenie Unii Europejskiej.

Autorka podejmując to ważne i obecnie coraz bardziej aktualne zagadnienie dokonała wnikliwej analizy bardzo szerokiej gamy źródełowych. Należy docenić podjęty tutaj wysiłek badawczy, patrząc na konieczność sprostania również wyzwaniu, jakie niesie perspektywa badań nad bardzo mocno i w dość skomplikowany sposób rozbudowaną już strukturą instytucji unijnych.

Wiedza ta staje się nam w *naukach o bezpieczeństwie* coraz bardziej potrzebna. Jest ona wręcz nieodzowna nie tylko dla badaczy, strategów i polityków ale powinna się stawać ona również powszechną „wiedzą obywatelską”, m.in. na terenie całego naszego kraju.

Reasumując, należy zatem stwierdzić, iż przedmiot badań, który został wybrany przez Kandydatkę ma duże znaczenie teoretyczne, jak i praktyczne dotyczące istotnego elementu bezpiecznego funkcjonowania dzisiejszych *światów społecznych* na terytorium obejmowanym przez państwa członkowskie Unii Europejskiej.

Praca, jak już stwierdzono, mieści się w ramach dyscypliny nauk o bezpieczeństwie.

Jednocześnie stwierdzam, iż pojawiają się tu także rozważania, które należy sytuować na pograniczu nauk o polityce (i ich subdyscypliny *security studies* – SS, czyli *studiów nad bezpieczeństwem*). Pojęcie to wydaje się być bliskie polskiemu pojęciu *nauk o bezpieczeństwie (NoB)*. W rzeczywistości jednak SS, to nieco inny nurt naukowy niż *NoB*. Należy on do *stosunków międzynarodowych, subdyscypliny nauk o polityce*, również jednak należących do *nauk społecznych*, co implikuje powinowactwo tych nurtów. Wydaje się, że podobnie ten problem widzi uznany autorytet *nauk o bezpieczeństwie*, Ryszard Wróblewski (R. Wróblewski, *Prrowadzenie do nauk o bezpieczeństwie*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2017).

Jak można zauważyć, formalna, w pewnym sensie – w mojej opinii – sztuczna odrębność *security studies* oraz *nauk o bezpieczeństwie*, nie powinna przeszkadzać uczonemu zauważyć, iż w dzisiejszej *rzeczywistości* badanej czy to w ramach *NoB*, czy też w ramach SS, *międzynarodowe implikacje światowych wydarzeń szybko wpływają na indywidualne i lokalne aspekty bezpieczeństwa*, jak np. kryzys wartości, bezpieczeństwo energetyczne, czy odczucie ogółu obywateli dotyczące stanu bezpieczeństwa (także wewnętrznego), powodowane ruchami światowych graczy, np. w kluczowych kwestiach militarnych czy gospodarczych. Jasne jest, iż oba te nurty nauki „egzystują” w tej samej przestrzeni społecznej, nie zaś w innych *rzeczywistościach*. (J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Kultura bezpieczeństwa i redefinicja środowiska bezpieczeństwa*, DIFIN, Warszawa 2020).

Dlatego też, w mojej opinii można (a w tej pracy wręcz należało) bez żadnego przeszkód sięgnąć po szczegóły z pogranicza *nauk politycznych*, zastosowanych tu przez badaczkę jako elementy nauki pomocniczej *nauk o bezpieczeństwie*.

Innymi słowy, zwrócenie się przez Kandydatkę ku refleksji naukowej sytuowanej na pograniczu *nauk o bezpieczeństwie i nauk o polityce* nie stanowi tytułu do postawienia zarzutu – gdyż ukazuje nową interdyscyplinarną i transdyscyplinarną perspektywę badań dotyczących procesu integracji europejskiej z jednoczesnym celem zbudowania dla każdego człowieka w tej części Europy bezpiecznej *rzeczywistości społecznej*, badanej właśnie w ramach *nauk o bezpieczeństwie*.

Zauważmy, iż według Tomasza Aleksandrowicza, eksperta *nauk o bezpieczeństwie*, „interdyscyplinarność znacznie wykraczająca poza obszar wiedzy *nauk społecznych*, jawi się (...) jako konstytutywny element tożsamości *nauk o bezpieczeństwie*”. (T. R. Aleksandrowicz, *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, [w:] *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, (red.) S. Sulowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 56).

Monografia stanowiąca dzieło główne składa się ze Wstępu, czterech obszernych Rozdziałów oraz Zakończenia.

Ponadto praca zawiera Bibliografię oraz Spis tabel i schematów. Bardzo pomocnym elementem dysertacji, ze względu na konieczną tu specyfikę przedstawienia całokształtu unijnej problematyki bezpieczeństwa, jest zamieszczony na początku monografii Spis obowiązujących tu licznych skrótów.

Rozdziały dysertacji prezentują kolejno wyniki badań Kandydatki, które zostały przeprowadzone w następujących zakresach:

Rozdział 1 – traktuje o Unii Europejskiej, jako organizacji polityczno-gospodarczej, kształtującej wieloaspektowo bezpieczeństwo na terytoriach krajów będące jej członkami,

Rozdział 2 – przedstawia wyniki badań nad bezpieczeństwem wewnętrznym Unii Europejskiej,

Rozdział 3 – Autorka przedstawia w nim wyniki badań odnoszących się do problematyki bezpieczeństwa zewnętrznego Unii Europejskiej,

Rozdział 4 – ukazuje bezpieczeństwo Unii Europejskiej badane w ramach funkcji prognostycznej teorii *nauk o bezpieczeństwie* i badań nad zagrożeniami i wyzwaniem przyszłości, jakim będzie musiela stawić czoła Unia.

Struktura i układ merytoryczny publikacji są przejrzyste z jasnym wskazaniem myśli przewodniej, jaką jest bezpieczeństwo Unii Europejskiej.

Główny problem badawczy, sformułował się do następującego pytania:

W jakim zakresie UE jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo państwom członkowskim i ich obywatelom?

Struktura rozprawy i ważniejsze aspekty recenzowanego dzieła

Wstęp

- Wstęp wydaje się być zanadto rozbudowany, zawiera istotne elementy ale już bardziej szczegółowe, tym samym wykraczające poza najczęściej stosowaną formułę wstępu – z powodzeniem można było na bazie znajdującego się tu materiału naukowego, stworzyć dodatkowy rozdział traktujący o UE lub podrozdział w Rozdziale pierwszym, np. „Geneza i sens instytucjonalnych form środowiska bezpieczeństwa państw członkowskich Unii Europejskiej” (np. s. 20 „obecny system instytucjonalny UE w obszarze bezpieczeństwa jest bardzo rozbudowany...”), jak również rozważania dotyczące bezpieczeństwa (zapewniania jego gwarancji), koncepcje wojskowe bezpieczeństwa... s. 21, koncepcje wojny, analiza bezpieczeństwa międzynarodowego (europejskiego);
- Jednocześnie Wstęp, tak czy inaczej wskazujący charakter pełnego rozdziału w monografii naukowej, włącznie z cytacjami i odnośnikami, w mojej opinii pozostawia w tej sytuacji pewien niedosyt; dotyczy to zastosowania siatki pojęć właściwych dla dyscypliny *nauki o bezpieczeństwie* oraz skromnej w stosunku do innych – liczby pozycji należących do bazowego dorobku kręgu reprezentatywnych przedstawicieli dyscypliny *nauk o bezpieczeństwie*.

Rozdział pierwszy

Unia Europejska jako organizacja kształtująca bezpieczeństwo w Europie

Zmiana w kreowaniu europejskiego środowiska bezpieczeństwa zawiera

- odwołanie się do pracy: J. Czaputowicz, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Współczesne koncepcje*, PWN, Warszawa 2012;
- umijętne dostrzeżenie zmian zachodzących w bezpieczeństwie środowiska (s. 37)
- dopasowanie tychże zmian do wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa o charakterze asymetrycznym (s. 38);
- charakterystyka *globalnego środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego* połączona z analizą zmian cywilizacyjnych w świecie;

- umiejętna i wyczerpująca implementacja przepisów unijnych oraz identyfikacja w nich zmian i mechanizmów w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego tj. europejska tożsamość bezpieczeństwa, europejska polityka bezpieczeństwa (s. 65);
- pokazanie priorytetów w zakresie *bezpieczeństwa zewnętrznego* oraz *bezpieczeństwa wewnętrznego* Unii Europejskiej w odniesieniu do założeń jakie zawiera *Europejska Strategia Bezpieczeństwa* (s. 68);

Habilitantka w sposób satysfakcjonujący recenzenta czy potencjalnego odbiorcę efektów jej badań, w swoim opisie naukowym ukazała sens i zakres stosownych przepisów prawa europejskiego, wskazując przy tym na ich fundamentalny związek z budowaniem środowiska bezpieczeństwa europejskiego.

Migracja

- w mojej opinii brakuje dokonania analizy zjawiska migracji w rozumieniu podziału migracji na legalną i nielegalną;
- nielegalni migranci w pewnym stopniu stanowią odrębną kategorię potencjalnego zagrożenia dla bezpieczeństwa europejskiego;
- zbytnim uproszczeniem byłoby spojrzenie na migrację prowadzącą się do tego, że „migranci jako młodzi ludzie są wsparciem dla rozwoju gospodarczego”, s. 50–51;
- wspomnienie o nielegalnej migracji – s. 53, bez pogłębionego rozwinięcia tej jakże istotnej kwestii z punktu widzenia bezpieczeństwa;
- stwierdzenie, iż „migranci są zagrożeniem dla porządku publicznego”, jest spojrzeniem zbyt ogólnym, biorąc pod uwagę kontekst pracy, warto byłoby zastanowić się, jaką rolę odgrywają nielegalni migranci w aspekcie ewentualnych zagrożeń cyberterrorystycznych w UE czy w świecie;
- w analizie zagrożeń bezpieczeństwa europejskiego odrębną kategorią jest np. zjawisko samego organizowania przetrzutu nielegalnych migrantów do krajów europejskich, to realne – nawet jeżeli potraktujemy je jako pośrednie – zagrożenie dla bezpieczeństwa europejskiego ze strony przestępczości zorganizowanej pełniącej jedną z funkcji katalitycznych kryzysu migracyjnego;
- s. 80, brak odniesienia do autorów zajmujących się w Polsce przestępczością zorganizowaną (np. B. Hołyst, E. Pływaczewski, W. Zubrzycki i inni) czy

zagadnieniami terroryzmu w wymiarze międzynarodowym (np. T.R. Aleksandrowicz, K. Liedel, K. Jałoszyński i inni);

Rozdział drugi

Bezpieczeństwo wewnętrzne Unii Europejskiej

- w rozdziale tym odczuwalny jest brak omówienia i stosowania europejskiego nakazu aresztowania, jako istotnego z punktu widzenia bezpieczeństwa instrumentu prewencyjnego wobec przestępców;
- Habilitantka w wielu miejscach swojej pracy posługuje się opracowaniami zamieszczonymi w Internecie, w niektórych momentach są to publikowane dokumenty UE, ale w niektórych opracowania mające swoje odniesienie w publikacjach książkowych, s. 149;
- w pracy położono nacisk na cyberbezpieczeństwo, co stanowi według Habilitantki jedno z głównych – teraz i w przyszłości – źródeł zagrożeń bezpieczeństwa – wykazane zostało w podrozdziale 2.4.3, s. 176–178;
- syntetycznie ukazana polityka obronna – *Tabela 1. Główne kierunki tworzenia europejskiej polityki obronnej*;

Rozdział trzeci

Bezpieczeństwo zewnętrzne Unii Europejskiej

Treść Rozdziału oferuje odbiorcy spójny naukowy opis dotyczący nowej europejskiej wartości jaką jest wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony UE; jest to wartość tym cenniejsza, że tworzona w oparciu o współpracę krajów, które z historycznego punktu widzenia zupełnie niedawno, były dwoma bardzo mocno podzielonymi, walczącymi ze sobą obozami militarno-politycznymi podczas II wojny światowej. W treści rozdziału zawarto takie elementy jak:

- koncepcje bezpieczeństwa europejskiego;
- wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony;
- pozostawiające niedosyt odniesienia do zmian systemowych w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego, bezpieczeństwa informacji, jego wpływu na bezpieczeństwo europejskie (np. praca T.R. Aleksandrowicz, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa informacyjnego państwa w ujęciu systemowym*, Warszawa 2021);

- można było również w mojej opinii wnikliwiej z perspektywy europejskiej przyrzeć się polityce bezpieczeństwa Chin w układzie międzynarodowym (zaczynając od pracy S.P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2008, s. 280–292);
- interesujący z naukowego punktu widzenia jest moim zdaniem opis instytucji bezpieczeństwa zewnętrznego, podrozdział 3.3, s. 228; (w tym Europejskiej Agencji Obrony – EDA w kontekście odpowiedzialności za obronę państw członkowskich), Centrum Strategiczne, Instytut Unii Europejskiej Studiów Nad Bezpieczeństwem (EUISS).

Rozdział czwarty

Bezpieczeństwo Unii Europejskiej – zagrożenia i wyzwania przyszłości

- w Rozdziale tym Habilitantka podejmuje tematykę współczesnego środowiska bezpieczeństwa i wyzwań w tym obszarze dla bezpieczeństwa europejskiego, relacji UE-NATO;
- Autorka badań dużo uwagi poświęciła cyberprzestrzeni i jej znaczeniu dla przyszłego bezpieczeństwa Unii Europejskiej;
- szczególnie istotne zagadnienie stanowi wyzwanie bezpieczeństwa, które jest związane z zapobieganiem i ze zwalczaniem cyberprzestępczości. Habilitantka analizuje wpływ owych działań na bezpieczeństwo europejskie;
- w podrozdziale 4.4.2 w sposób syntetyczny omówiono Agencje ds. Zwalczania Cyberprzestępczości i ich skuteczność, s. 272–291;
- warto zwrócić uwagę na podrozdział 4.4.3, s. 292–303, w którym habilitantka dokonuje oceny wpływu sztucznej inteligencji na bezpieczeństwo UE (gospodarkę, zatrudnienie, technologie finansowe, edukację, zdrowie, transport, turystykę, rolnictwo, obronność, przemysł, energię i administrację elektroniczną);
- na podkreślenie zasługuje ukazanie przez Habilitantkę związku bezpieczeństwa UE i relacji z NATO, stosunków USA z państwami członkowskimi UE czy chociażby relacje UE z Wielką Brytanią po Brexicie; podrozdział 4.3 Bezpieczeństwo s. 225;
- celowym wydaje się z punktu widzenia problematyki badawczej zawartej w recenzowanej pracy przedstawienie skuteczności instytucji Unii Europejskiej

- w walce z cyberprzestępczością i Strategię Bezpieczeństwa Cybernetycznego Unii Europejskiej: *otwarta, bezpieczna i chroniona przestrzeń* (s. 267);
- zwięźczeniem rozważań autorki pracy stała się tutaj sztuczna inteligencja rozpatrywana w kontekście przyszłości bezpieczeństwa Unii Europejskiej, co kończy przedstawione przez Habilitantkę badania nad instytucjonalnymi formami kształtowania bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

Wykorzystanie bardzo obszernej literatury, szczególnie przepisów UE zawartych w rozporządzeniach oraz innych przepisach UE, a także ich implementacja na potrzeby pracy jest niewątpliwie sporym osiągnięciem, będącym efektem benedyktyńskiej pracy badawczej, jaką wykonała Habilitantka.

Zakończenie

Habilitantka w swojej pracy wykazuje jak wiele i w jakim konkretnie kierunku należy prowadzić zmiany i kolejne rozwiązania, aby można było z powodzeniem zakończyć zmiany będące kontynuacją wysublimowanego stosowania instytucjonalizmu w Unii Europejskiej, mając na względzie sferę europejskiego bezpieczeństwa.

W efekcie przeprowadzonych badań należy wysnuć trzy ogólne wnioski i przyjąć wynikające z nich trzy założenia:

- 1) potrzeba zapewnianie bezpieczeństwa UE w niestabilnym sąsiedztwie wciąż rośnie;
- 2) restrukcje oszczędnościowe po kryzysie i pandemii COVID-19 uderzyły dość mocno w krajowe budżety obronne;
- 3) równowaga sił przesunęła się „od Zachodu do reszty”. W tych okolicznościach nie jest niespodzianką, że UE stara się zdobyć pozycję wiarygodnego i skutecznego podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa. Jednak połączenie słabego planowania strategicznego i niskiego zaangażowania ujawnia „lukę w zarządzaniu”, która podważa WPBiO.

Jest szczególnym osiągnięciem zawartym w ramach tej pracy, zidentyfikowanie tej właśnie potencjalnie niebezpiecznej luki w zarządzaniu bezpieczeństwem europejskim. Jest szczególnym osiągnięciem również kompleksowe ukazanie przez Kandydatkę „unijnej mapy instytucji bezpieczeństwa europejskiego” w jej całej okazałości.

Ze wskazaną luką w zarządzaniu bezpieczeństwem wiąże się ten problem, że państwa członkowskie i instytucje UE albo nie wyposażono w stosowne kompetencje lub niechętnie przejmują one uprawnienia do kształtowania oraz wyznaczania priorytetów strategicznych.

Dopóki nie zostanie zlikwidowana wskazana przez Kandydatkę Luka w zarządzaniu bezpieczeństwem, skuteczność instytucji bezpieczeństwa UE nie zwiększy się.

- Habilitantka dostrzega mocne, ale i słabe strony Nowej Strategii Bezpieczeństwa UE 2020–2025 – („niskie wskaźniki konfiskaty nie poprawią skuteczności zwalczania przestępczości zorganizowanej”). Problem może zostać w niedalekiej przyszłości rozwiązany dzięki powołaniu nowej, prężnej Agendy UE ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej;
- podkreślenie znaczenia cyberbezpieczeństwa i sztucznej inteligencji zarówno jako możliwych do wykorzystania szans bezpieczeństwa, ale również i wyzwań, pewnych ryzyk bezpieczeństwa, jak też i nowych – obecnych i potencjalnych *zagrożeń bezpieczeństwa*. W opinii Kandydatki popartej jej szerokimi badaniami wynika, że Unia Europejska, w tym zakresie jeszcze nie jest dostatecznie przygotowana (zwłaszcza jeśli chodzi o skomplikowaną problematykę związaną ze sztuczną inteligencją);
- zaprezentowano również perspektywę w zakresie działania w sferze zapewnienia bezpieczeństwa w UE oraz pokazano pola, na których istnieją możliwości podjęcia działań zmierzających do jeszcze bardziej skutecznej polityki na rzecz podwyższenia bezpieczeństwa europejskiego (poprzez działanie instytucji UE do tego celu przeznaczonych);
- Habilitantka wykazała samodzielność w projektowaniu badań, analizie, syntezie oraz naukowej interpretacji problematyki bezpieczeństwa odnoszącej się do obszaru zajmowanego przez państwa, które należą do Unii Europejskiej;
- praca zawiera wiele bardzo istotnych informacji, analiz i przeglądów opinii. Autorka wykazała się umiejętnością przygotowania pracy naukowej. Nie uchroniła się jednak przed pewnymi potknięciami. Należy zwrócić uwagę również na pojawiające się wątpliwości, nieдомówienia,
Np.:
- s. 21: „dostrzegane lub realne”, a ma być zapewne „zagrożenia potencjalne lub *realne*”;
- s. 22 Barry Buzan uważał katalog sektorów bezpieczeństwa za otwarty i nie ograniczał go do pięciu elementów, de facto „otwierających” tę problematykę (J. Piwowarski, *Transdyscyplinarna istota kultury bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Pomorska w Słupsku, Słupsk 2016, s.241 i n.);

- s. 55: „(...) nie ma uzasadnionych wątpliwości co do ludzkiego pochodzenia [przyczyna?] zmian klimatu”;
- s. 83: „przestępstwo terroryzmu jest karane” (*nauki prawne*) zamiast *zagrożenia terrorystycznego* lub *zagrożenia przestępstwem ter.* (*nauki o bezpieczeństwie*);
- *środowisko bezpieczeństwa* czy nawet *bezpieczeństwo* – występuje tu często ale bez wskazania podmiotu czy przedmiotu albo jakie konkretnie albo czyje bezpieczeństwo chodzi, np. s. 30, s. 38, s. 61, s. 63, s. 33. s. 71;
- prae-definicja *środowisko bezpieczeństwa* z 2011 r. bez kategorii *szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia bezpieczeństwa*, zamiast definicji gdzie terminy już użyto w pozycji z 2013 r. – *Biała Księga. Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, (red.) S. Koziej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 247–248;
- s. 86 „przeciwdziałanie praniu pieniędzy”, a powinno być *przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy*;
- dość niezręczny zwrot Autorki: „obecne instytucje są skuteczne w obliczu współczesnego oraz (?) **przyszłego** środowiska bezpieczeństwa...”;
- s. 60 „(...) podmiotem bezpieczeństwa mogą być (...)”, [powinno być napisane *sq*], ponieważ albo się jest *podmiotem* albo nie.

Język i formalna strona rozprawy

Jak już wzmiankowałem, dysertacja pozostawia niedosyt w zakresie stosowania przez Kandydatkę klasycznej, istotnej dla *nauk o bezpieczeństwie* i będącej ich wyróżnikiem pośród innych dyscyplin **siatki pojęciowej**. Ta siatka pojęć tworzy bardzo szczegółowy klimat naukowy, charakterystyczny tylko dla tych badań, które prowadzi się w zakresie *nauk o bezpieczeństwie*. Ten *klimat bezpieczeństwa*, wypływa z ich antropocentryzmu, popartego pomocniczością m. in. takich *nauk społecznych*, jak socjologia (bezpieczeństwa), psychologia (bezpieczeństwa) czy wreszcie **antropologia bezpieczeństwa** a przynajmniej antropocentryczne natchylenie tych badań, nawet jeżeli sfera systemowa czy instytucjonalna są tak ważne, jak w tej dysertacji.

To z kolei poparte właściwym dyscyplinowo zestawem pojęć, pozwala badaczom lepiej dostrzec potrzeby, łączące się nie tylko z bezpieczeństwem instytucji państwa, jako centralnego, ale nie jedynego w antropocentrycznej perspektywie *podmiotu bezpieczeństwa*, jak też lepiej identyfikować potrzeby związane z bezpieczeństwem *podmiotów bezpieczeństwa* w skali personalnej – jednostek ludzkich i w skali strukturalnej – potrzeby różnej wielkości tworzonych przez człowieka grup społecznych.

Konkluzja

Przekazany do recenzji dorobek Pani doktor Magdaleny Molendowskiej zasługuje na uznanie. Mimo pewnych uwag krytycznych i wątpliwości, należy stwierdzić, iż **dzieło główne** jest oryginalną pracą, zawiera rozwiązanie problemu naukowego w *naukach o bezpieczeństwie*. Utwory naukowe Pani doktor, to prace dotyczące problemów bezpieczeństwa, które świadczą o jej znaczącym wkładzie w dorobek dyscypliny *nauk o bezpieczeństwie*.

Jednocześnie osiągnięcia dydaktyczne Kandydatki nie podlegają wątpliwościom i są w mojej ocenie bezsporne. Jeśli zaś idzie o osiągnięcia organizacyjne, zarówno akademickie, jak i pozaakademickie, to osiągnęły one tutaj poziom „ponadnormatywny”. i można tylko wyrazić uznanie, że przy tak znacznym zaangażowaniu w pełnienie wysokich funkcji na Uniwersytecie, mógł jednocześnie powstać wkład naukowy Kandydatki w *rozwoju nauk o bezpieczeństwie*.

Wkład ten ma dziś duże znaczenie dla naukowego spojrzenia na po raz pierwszy z takim rozmachem zaprezentowany w *naukach o bezpieczeństwie* instytucjonalny system bezpieczeństwa Unii Europejskiej, mający także wpływ na bezpieczeństwo naszego kraju – oddziałując jednocześnie, nie tylko w Rzeczpospolitej Polskiej, na różnorodne aspekty *bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, bezpieczeństwa narodowego* i międzynarodowe konteksty *bezpieczeństwa państwa* (oraz jego obywateli), jako suwerennego *podmiotu bezpieczeństwa* bazującego na zwiększonym, łącznym potencjale krajów członkowskich tworzących naszą Unię Europejską.

Stwierdzam, że przedstawiony do recenzji dorobek Pani dr Magdaleny Molendowskiej spełnia kryteria *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, wraz z późniejszymi zmianami i wnioskuję o dopuszczenie Kandydatki do kolejnych etapów przewodu habilitacyjnego.

Prof. dr hab. Juliusz Piwowarski